

**ოკიპიანი -ავ და -ამ სუფიქსიანი ზმნების ურამათა ნაკრება
თარგმობით პირველი**

**(გაუბედავს თუ გაუბედა? მოუკლავს თუ მოუკლია? დაუბამს თუ დაუბია?
შეუსვამს თუ შეუსვია? უნახავს თუ უნახია?)**

ზოგი ორპირიანი გარდამავალი ზმნის აწმყოს (მყოფადის) ფუძეს აწარმოებენ სუფიქსები -ავ და -ამ. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში თურმეობითი პირველის ფუძე ამ ზმნებისა აწმყოს ფუძეზეა დამყარებული, ე. ი. თურმეობით პირველში ეს -ავ და -ამ სუფიქსები შემონახულია. ასევე იყო ძველ ქართულშიც ძველი ქართულისაგან განსხვავებით თანამედროვე ქართულში პირველისა და მეორე სუბიექტური პირის ფორმები მეშველი ზმნის (ვარ, ხარ, ვართ, ხართ) დართვითაა ნაწარმოები.

აწმყო-მყოფადი: ნახავს ის მას

თურმეობითი პირველი:

უნახავს მას ის

უნახავხარ მას შენ

ვუნახავვარ მას მე

უნახავთ მათ ის

უნახავხართ მათ შენ

ვუნახავვართ მათ ჩვენ

მინახავს მე ის

მინახავხარ მე შენ

ვინახავს შენ ის

ვინახავვარ შენ მე

აწმყო-მყოფადი: აბამს ის მას

თურმეობითი პირველი:

გაუბამს მას ის

გაუბამხარ მას შენ

გაუბამვარ მას მე

გაუბამთ მათ ის

გაუბამხართ მათ შენ

ვგაუბამვართ მათ ჩვენ

გამიბამს მე ის

გამიბამხარ მე შენ

ვგაუბამს შენ ის

ვგაუბამვარ შენ მე

ასევე გვექნება:

-ავ სუფიქსიანი

-ამ სუფიქსიანი

აწმყო:

თურმეობითი I:

ის ფარავს მას

ის მალავს მას

მას დაუფარავს იგი

მას დაუმალავს იგი

აწმყო:

თურმეობითი I:

ის დგამს მას

ის სვამს მას

მას დაუდგამს იგი

მას შეუსვამს იგი

ის წევს მას მას დაუწევს იგი ის ასხამს მას მას დაუსხამს იგი
 ის კლავს მას მას მოუკლავს იგი ის იცვამს მას მას ჩაუცვამს იგი
 ის ბედავს მას მას გაუბედავს იგი
 („ვისაც მოუკლავს, ის მოკლავს...“ — ხალხური)
 და ამის კვალობაზე:

მე დამიძალავს	შენ დაგიძალავს
მე მომიკლავს	შენ მოგიკლავს
მე დამიდგამს	შენ დაგიდგამს
მე ჩამიცვამს	შენ ჩაგიცვამს და სხვ.

სხვა ზმნების ანალოგიით, რომელთაც თურმეობით I-ში -ი-ა დაბოლოება აქვთ, ასეთი ზმნებიც ზოგჯერ ი-ა დაბოლოებით გვხვდება, განსაკუთრებით პირველსა და მეორე სუბიექტურ პირში. ამის გამო გვაქვს:

III სუბიექტურ პირში:

დაუმძალავს და დაუმძალია	დამიძალავს და დამიძალია
უნახავს და უნახია	მინახავს და მინახია
ჩაუცვამს და ჩაუცვია	ჩამიცვამს და ჩამიცვია
შემიწევს და შემიწვია	შემიწევს და შემიწვია
დამიხატავს და დამიხატია	დამიხატავს და დამიხატია

(„მე ევროპამ სახლში არ შემიწვია, რადგან ტფილისს მწვადი მეც შემიწვი-
 ვ ი ა“. — ი. გრიშაშვილი).

I და II სუბიექტურ პირში:

უნახებარ და უნახიარ	მინახებარ და მინახიარ
გუნახებვარ და გუნახივარ	გინახებვარ და გინახივარ
დაუნახებარ და დაუნახიარ	დამინახებარ და დამინახიარ
დაგუნახებვარ და დაუნახივარ	დაგინახებვარ და დაგინახივარ
დაუმძალებარ და დაუმძალივარ	დამიძალებარ და დამიძალივარ
დაგუმძალებვარ და დაუმძალივარ	დაგმიძალებვარ და დაგმიძალივარ
გაულახებარ და გაულახიარ	გამილახებარ და გამილახიარ
გაგულახებვარ და გაგულახივარ	გაგმილახებვარ და გაგმილახივარ

გვხვდება ნარევი ფორმებიც:

დაუმძალვიარ, დაგუმძალვივარ, დამიძალვიარ, დაგმიძალვივარ, უნახვიარ, ვუ-
 ნახვივარ, მინახვიარ, გინახვივარ.

(„გოლვიან დღესა ტფილისშია, შუა ბაზრისკენ, მე ჩამივლია, ჩემო მუშავ,
 მი ნ ა ხ ვ ი ხ ა რ შენ“. — ილია).

მესამე სუბიექტურ პირში -ია დაბოლოებიანი ფორმები თანამედროვე სალიტერატურო ენაში მეტად იშვიათად გვხვდება და, თუ გვხვდება, დიალექტიზმად მიიჩნევა. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ერთადერთ ლიტერატურულ ფორმებად უნდა დარჩეს -ავ და -ამ სუფიქსიანი ფორმები: დაუფარავს, უნახავს - დაუმძალავს, დაუწევავს, მოუკლავს, გაუბედავს, დაუდგამს, შეუცვამს, ჩაუცვამს და მისთანანი, რომლებიც

- ა) მართებული ფორმებია წარმოების თვალსაზრისით;
- ბ) მართებული ფორმებია ისტორიული თვალსაზრისით;
- გ) გაბატონებული ფორმებია თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში.

შენიშვნა. ის ფაქტი, რომ თურქობითი პირველის ეს ფორმები სამპირიანი ზმნების სასუბიექტო ქცევის აწმყო-მყოფადის ფორმებს ემთხვევა, რა თქმა უნდა, ამ ფორმათა დატოვების საწინააღმდეგო საბუთად ვერ გამოდგება (იგულისხმება ასეთი შემთხვევები: რას შვრება? რას იზამს? მიხატავს (დამიხატავს) მხატვარი მე სურათს. რა მიქნია? მიხატავს (დამიხატავს) მე სურათი).

რამდენადაც დაუხატხარ, დავუხატე, დამიხატე, დავიხატე, დავიხატე, დავიხატე, დავიხატე — დამიხატე — დავიხატე ფორმათა გავრცელებას წარმოადგენს, ეს ფორმები უკუგდებულ უნდა იქნეს და ერთადერთ სალიტერატურო ფორმებად უნდა მიჩნეულ იქნეს დავუხატე, დაუხატე, დამიხატე, დავიხატე ფორმები.

შენიშვნა. პირველი სუბიექტური პირის ფორმებში ორი ვ გვხვდება.

ამთვან ერთი ფუძისეულია, ხოლო მეორე — მეშველი ზმნისა: დავუხატე.

ამრივად:

ერთადერთ სალიტერატურო ფორმებად დარჩება:

უნახავს მას ის
 უნახავარ მას შენ
 ვუნახავვარ მას მე
 უნახავთ მათ ის
 უნახავართ მათ შენ
 ვუნახავართ მათ ჩვენ
 მინახავს მე ის
 მინახავარ მე შენ
 გინახავს შენ ის
 გინახავარ შენ მე
 გაუბამს მას ის
 გაუბამარ მას შენ
 გაუბამვარ მას მე
 გაუბამთ მათ ის
 გაუბამართ მათ შენ
 გაუბამართ მათ ჩვენ
 გამიბამს მე ის
 გამიბამარ მე შენ
 გაგიბამს შენ ის
 გაგიბამვარ შენ მე

არალიტერატურულად უნდა იქნეს მიჩნეული:

უნახია მას ის
 უნახიხარ, უნახეხარ მას შენ
 ვუნახივარ, ვუნახევივარ მას მე
 უნახით მათ ის
 უნახიხართ, უნახეხართ მათ შენ
 ვუნახივართ, ვუნახევივართ მათ ჩვენ
 მინახია მე ის
 მინახიხარ, მინახეხარ მე შენ
 გინახია შენ ის
 გინახივარ, გინახევივარ შენ მე
 გაუბამა მას ის
 გაუბამხარ, გაუბამიხარ მას შენ
 გაუბამივარ, გაუბამევივარ მას მე
 გაუბამით მათ ის
 გაუბამიხართ, გაუბამიხართ მათ შენ
 გაუბამივართ, გაუბამევივართ მათ ჩვენ
 გამიბამა მე ის
 გამიბამიხარ, გამიბამეხარ მე შენ
 გაგიბამა შენ ის
 გაგიბამივარ, გაგიბამევივარ შენ მე